

5

Duurzaamheids- verslaggeving na de CSRD

Zijn niet-
gouvernementele
organisaties
geïnteresseerd in
duurzaamheids-
verslaggeving en kunnen
ondernemingen daarop
inspelen?

De **NGO**
aan het
woord

In deze serie van essays wordt vanuit een variëteit aan perspectieven en belanghebbenden ingegaan op de impact van de invoering van de CSRD, leidend tot duurzaamheidsverslaggeving bij ondernemingen in Nederland en de EU.

De NGO aan het woord

Zijn niet-gouvernementele organisaties geïnteresseerd in duurzaamheidsverslaggeving en kunnen ondernemingen daarop inspelen.

Verantwoording

In de EU wordt opnieuw gediscussieerd over de criteria voor de invoering van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en de in haar kielzog ontwikkelde European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Onder de noemer 'Omnibus' is een nieuw voorstel uitgewerkt om de regelgeving ten aanzien van duurzaamheidsverslaggeving te stroomlijnen, vereenvoudigen en te verlagen. Ondertussen hebben de eerste grote – veelal beursgenoteerde – ondernemingen in Nederland hun duurzaamheidsverslag 2024 gepubliceerd. Het zal nog even duren voordat helder is wat de uiteindelijke standaard en criteria zullen worden.

Mede gesterkt door deze ontwikkelingen wil de University of Groningen Business School (UGBS) met een serie essays informeren en inspireren op het gebied van duurzaamheid en de verslaggeving daarover. Deze essays zijn geschreven voor ondernemingen groot en klein die een voortrekkersrol willen vervullen op het gebied van duurzaam ondernemen en die daar transparant over willen zijn, voor controllers die met hun collega's de informatie voor het duurzaamheidsverslag uit de onderneming ophalen,

voor accountants en andere externe auditors die het duurzaamheidsverslag beoordelen en van *assurance* voorzien, voor investeerders, afnemers, financiers, leveranciers, medewerkers die duurzaamheidsvraagstukken laten meewegen in hun beslissingen om zaken te doen, voor niet-gouvernementele organisaties die de ontwikkelingen op de voet volgen en voor ieder ander die hierin is geïnteresseerd.

De essays worden geschreven onder de titel 'Duurzaamheidsverslaggeving na de CSRD' en in ieder essay wordt de ontwikkeling, invoering, toepassing en relevantie van duurzaamheidsverslaggeving benaderd vanuit een ander perspectief. In dit essay wordt gekeken naar het belang van duurzaamheidsverslaggeving vanuit het perspectief van niet-gouvernementele organisaties (NGO's). Zij zijn belangrijke vertegenwoordigers van stakeholders die hun stem niet kunnen laten horen. Wij zijn in gesprek gegaan met vertegenwoordigers van enkele NGO's, teneinde van hen te leren wat zij belangrijk vinden bij duurzaamheidsverslaggeving en hoe zij kijken naar de invoering van de CSRD. Kortom: de NGO's aan het woord.

We hebben gesproken/gecorrespondeerd met de volgende personen:

- Albert Hebels – Groninger Bodem Beweging
- Alfred Blokhuisen – SchipholWatch
- Marcella Bos – World Wildlife Fund
- Jonas Hulsens – Milieudefensie
- Michel Scholte – Netwerk 2100
- Rob van Tilburg – Natuur&Milieu
- Lousewies van der Laan – Transparency International Nederland

Voorts hebben wij van meerdere NGO's de website bezocht en persberichten bestudeerd.

Inhoud

1. Tips voor de verslaggevingsstrategie van uw onderneming

2. Inleiding

3. Het speelveld – de spelregels – de medespelers

4. Niet-gouvernementele organisaties - algemeen

5. De NGO als stakeholder

6. Conclusie

Bronvermelding

1.

Tips voor de verslaggevingsstrategie van uw onderneming

1. Breng in kaart welke NGO's een belangrijke rol (kunnen) spelen in relatie tot de activiteiten van uw onderneming en de keten waarin uw onderneming actief is. Daarbij kan sprake zijn van een directe en/ of indirecte relatie.
2. Ga in gesprek met NGO's die zich richten op de activiteiten van uw onderneming. Daarvoor zijn in ieder geval twee perspectieven relevant: (1) het kostenperspectief - het vermijden van onnodige kosten en kapitaalvernietiging, en (2) het opbrengstenperspectief - u kunt inspiratie opdoen voor innovatie om toekomstige opbrengsten te kunnen genereren.
3. Organiseer in uw onderneming een gestructureerde aanpak om – ook vanuit duurzaamheidsvraagstukken – met de *stakeholders* van de onderneming in gesprek te gaan en daarvan dossiers op te bouwen met een link naar de strategie van de onderneming.
4. Duurzaamheidsverslaggeving is voor een aantal ondernemingen nieuw en ondernemingen die dit al doen moeten omschakelen naar omvangrijke regelgeving. Dan is het van belang dat NGO's in hun acties daar rekening mee houden.
5. Voer de dubbele materialiteitsanalyse, de *stakeholderraadpleging* en de ketenanalyse uit om tot een gedegen duurzame strategie te komen en niet omdat een duurzaamheidsverslag moet worden geschreven.
6. Kijk goed om je heen. Er zijn zoveel organisaties met (jonge) deskundige mensen waar je zoveel van kunt leren en die niet je niet direct in het vizier hebt; niet per se de bekende pressiegroepen, maar ook denktanks.
7. Er zijn NGO's die zichzelf niet direct zien als *stakeholder* van ondernemingen, terwijl zij wel degelijk een maatschappelijk belang vertegenwoordigen. Voor deze organisaties geldt dat zij hun positie binnen het kader van duurzaamheidsverslaggeving moeten heroverwegen en voor ondernemingen betekent dit, dat zij zich hiervan bewust moeten zijn. Er zijn NGO's waar ondernemingen veel kennis en inzicht kunnen ophalen.

8. NGO's kunnen ook *stakeholder* zijn, ondanks het feit dat zij mogelijk geen werkrelatie met bepaalde bedrijven onderhouden. Zij zijn er en zij participeren in het debat en hebben met hun invloed mogelijk (in)direct impact op ondernemingen.
9. Meerdere vertegenwoordigers van NGO's twijfelen aan de oprechtheid van duurzaamheidsverslagen en stellen dat te veel sprake is van loze beloften, halve 'waarheden', vage tekstclaims en verhalen voor de *bühne*. Het kan voor ondernemingen van belang zijn om daar rekening mee te houden in de opzet en redactie van het duurzaamheidsverslag.
10. Ondernemingen doen er goed aan om bij het schrijven van het duurzaamheidsverslag ook specifiek de rol van de NGO's te belichten.

2.

Inleiding

Voortvloeiend uit de CSRD zijn de European Sustainability Reporting Standards (ESRS) uitgewerkt. Dit is het in de EU voorgeschreven verslaggevingsraamwerk voor duurzaamheidsverslaggeving door ondernemingen die aan de criteria van de CSRD voldoen. De ESRS vormen daarmee de norm – de set met criteria – voor duurzaamheidsverslaggeving. In deze norm is echter bepaald dat de onderneming op basis van een dubbele materialiteitsanalyse (DMA) zelf vaststelt aan welke van de verslaggevingsvereisten zij daadwerkelijk moet voldoen. In de norm is dus feitelijk vastgelegd, dat de onderneming zelf haar norm bepaalt. Daarmee is dit een zeer belangrijk uitgangspunt van de CSRD en de ESRS. Dit proces van vaststelling van de eigen norm moet zorgvuldig gebeuren.

Dat dit uitgangspunt is vastgelegd in de CSRD en ESRS wil niet zeggen dat dit proces alleen van belang is voor de inhoud van het duurzaamheidsverslag. In de basis is de uitvoering van een materialiteitsanalyse vooral van belang om richting te geven aan de *business case*, de strategie en het *business model* van de onderneming. Een verstandige ondernemer werkt met een materialiteitsanalyse. Zonder daar een volgordelijkheid in te creëren, zal de verstandige ondernemer – om de voor de onderneming belangrijke thema's in kaart te brengen – in gesprek gaan met de (interne en externe) belanghebbenden bij de onderneming: de *stakeholders*. In de handreikingen in en bij de CSRD en ESRS wordt ondernemingen ook geadviseerd om dit vooral ook te doen.

‘Ondernemingen maken zich er mogelijk iets te makkelijk vanaf. Ze moeten niet alleen met NGO’s in Nederland in gesprek gaan, maar ook rechtstreeks met NGO’s en getroffen gemeenschappen in de landen van herkomst.’

Jonas Hulsens - Milieudefensie

“De keuzes die wij hier maken, kunnen ook impact hebben in andere landen.”

Michel Scholte - 2100

Dan is het onvermijdelijk dat daarbij ook de waardeketen in beeld komt waarin de onderneming één van de schakels is. Maar relaties zijn niet uitsluitend lineair (van *upstream* naar *downstream*). Vooral in en rondom deze waardeketen en de onderneming zijn vele *stakeholders* actief. De thema's die de onderneming in kaart wil brengen, betreffen de impact die de onderneming heeft op haar omgeving en *stakeholders* (impactmaterialiteit) en de impact die de omgeving en *stakeholders* hebben op de onderneming (financiële materialiteit). Deze dubbele materialiteitsanalyse is dus niet alleen belangrijk omdat de CSRD en ESRS daarom vragen, maar vooral ook omdat de onderneming een strategie en beleid wil uitwerken waarmee zij goed is voorbereid op de toekomst en op de mogelijke gevolgen van haar eigen impact en van invloeden van buitenaf.

De *stakeholders* zijn dus belangrijk. Het is daarmee logisch dat vertegenwoordigers van ondernemingen contact hebben met hun *stakeholders*. Dit is de praktijk van alle dag. Maar geïnspireerd door de inhoud van de CSRD en ESRS en de daaruit voortgekomen (hernieuwde) inzichten over het belang van een goed *stakeholder engagement*, is het verstandig als ondernemingen structuur aanbrengen in dit continue proces. Daarmee bedoelen wij, dat ondernemingen in kaart brengen hoe zij de gesprekken met hun *stakeholders* (willen) vormgeven, dat zij specifiek op duurzaamheid gerichte thema's in de gesprekken willen inbrengen, dat zij hun medewerkers daarin trainen, en dat zij de uitkomsten van deze communicatie zodanig registreren dat daarmee een link kan worden gelegd naar de strategie en het beleid van de onderneming (de *audit trail*). Dit is vooral van belang voor het toekomstig onderhoud van dit proces.

Veel *stakeholders* zijn logische relaties die de onderneming onderhoudt. Een ieder kan in een mum van tijd een lijstje van *stakeholders* noemen, zoals personeel, leveranciers, afnemers, banken, overheid en meer. Er zijn echter ook categorieën *stakeholders* die iets moeilijker te benoemen zijn. *Stakeholders* in de keten – soms ver weg van de feitelijke activiteiten van de onderneming – of *stakeholders* in de omgeving van de onderneming die niet direct een relatie met de onderneming hebben, maar daardoor wel kunnen worden geraakt of de onderneming kunnen raken. Deze *stakeholders* kunnen individuele mensen of groepen mensen zijn, maar ook instituties, de maatschappij of onze planeet. Dit zijn *stakeholders* die moeilijk tot niet te raadplegen zijn, of wiens stem niet (duidelijk) wordt gehoord. Veel van deze groepen *stakeholders* worden vertegenwoordigd door zogenaamde niet-gouvernementele organisaties (NGO's) die voor hen spreken. In dit essay staan wij stil bij de rol en het belang van deze NGO's bij strategievorming en aansluitend de transparantie over duurzaamheid.

In de volgende hoofdstukken gaan wij kort in op het speelveld van ondernemingen op het gebied van duurzaamheid en op de diverse soorten NGO's die daarbij voor ondernemingen belangrijke *stakeholders* kunnen zijn en die al dan niet hun eigen verwachtingen hebben ten aanzien van duurzaamheidsverslaggeving.

3.

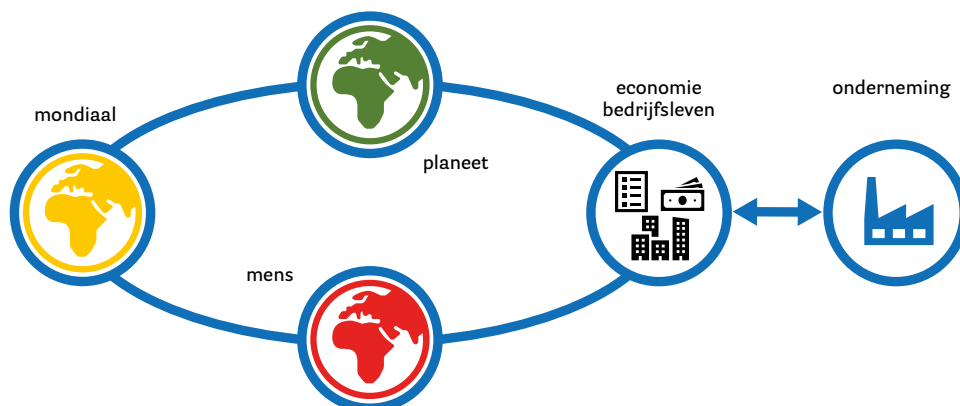
Het speelveld – de spelregels – de medespelers

Het speelveld

Wie de krant leest en het tv-journaal volgt, ziet het als het ware voor zijn ogen voltrekken. Mondiale vraagstukken stapelen zich op en zijn van invloed op ons dagelijks leven, op onze overheden, op onze ondernemingen en op zakelijke activiteiten. De mondiale vraagstukken kunnen worden gegroepeerd in twee belangrijke ontwikkelingen: (1) we bereiken planetaire grenzen, het klimaat verandert, er vinden ernstige vormen van verontreiniging plaats, de biodiversiteit wordt aangetast en meer, en (2) we worden geconfronteerd met humanitaire uitdagingen, zoals ongelijkheid, racisme, discriminatie, oorlogen, demografische verschuivingen en meer. Kortom: we ervaren

meer en meer beperkingen vanuit het milieu en de planeet en uitdagingen op het gebied van de mens en maatschappij.

De impact van deze twee omvangrijke categorieën ontwikkelingen op het bedrijfsleven is voelbaar. Er ontstaat regelgeving, industriële standaarden worden ontwikkeld of veranderden, er worden standaarden ontwikkeld voor meten, registreren en rapporteren, andere *stakeholders* doen zich gelden, het industriële ecosysteem verandert, concurrentie neemt andere vormen aan en richt zich op andere inhoud, en de aandacht voor de locatie en impact en het belang van de waardeketen wordt versterkt. Tenslotte zal een aantal van

deze mondiale ontwikkelingen zich in enigerlei vorm manifesteren in en om de onderneming. En dit noopt de directie van de onderneming tot het ontwikkelen van een visie en een strategie waarin duurzaamheid als één van de uitgangspunten is verankerd, het (hernieuwd) in kaart brengen van bronnen, mogelijkheden en vaardigheden en het (hernieuwd) analyseren van de vraagstukken van de waardeketen waarin de onderneming actief is. Ongeacht of de onderneming lokaal, regionaal, nationaal of internationaal opereert. Ieder op zijn/haar eigen schaal.

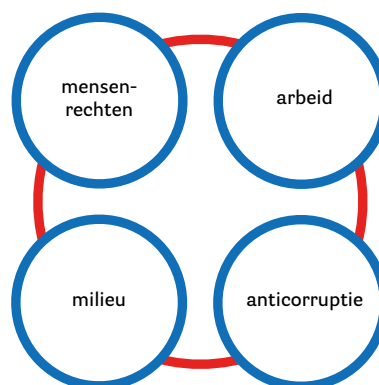
Andersom hebben ondernemingen door hun activiteiten invloed op de hiervoor geschetste ontwikkelingen. Deze invloed heeft impact op de kwaliteit van de planeet en het milieu en op de mens en de maatschappij. Deze invloed van ondernemingen op de planeet kan zich mondiaal doen gelden (uitstoot van broeikasgassen), maar ook continentaal, regionaal, fluviaal of lokaal (lokale stort van verontreinigd afval). Vergelijkbaar heeft de onderneming invloed op mens en maatschappij op een internationaal speelveld (*outsourcing*, internationale handel, mondiale waardeketen) en een meer regionaal of lokaal speelveld (welzijn van omwonenden).

De hier geschetste ontwikkelingen, beperkingen en uitdagingen, hebben – zoals hiervoor reeds kort toegelicht – geleid tot de ontwikkeling van handreikingen, raamwerken, standaarden, richtlijnen en wet- en regelgeving. In de serie essays ‘Duurzaamheidsverslaggeving na de CSRD’ staan met name de relevantie en de impact van wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving (transparantie)

centraal. Maar er is veel meer. De CSRD staat niet op zichzelf. Er zijn de afgelopen decennia al veel raamwerken en richtlijnen gepubliceerd die van invloed zijn geweest op de inhoud van de CSRD en die een handvat geven om de inhoud van een duurzaamheidsverslag te wegen: de spelregels. Dat zijn er te veel om op te noemen, maar hierna toch een heel ruwe schets van de ontwikkeling van enkele van deze belangrijke spelregels.

De spelregels

Op 26 juli 2000 is door de Verenigde Naties de VN Global Compact opgericht. Deze VN-organisatie heeft een raamwerk met tien beginselen opgesteld, dat – naar de stand van 1 januari 2025 – wereldwijd door 26.415 (Nederland 361) ondernemingen is onderschreven.

Op haar website schrijft Global Compact: *“Duurzaam ondernemen begint met het waardesysteem van een bedrijf en op principes gebaseerde benadering van zakendoen. Dit betekent dat we moeten werken op een manier die ten minste voldoet aan fundamentele verantwoordelijkheden op*

De tien beginselen van de VN Global Compact

Beginsel 1: Bedrijven moeten de bescherming van internationaal afgekondigde mensenrechten ondersteunen en respecteren; en

Principe 2: ervoor zorgen dat ze niet medeplichtig zijn aan mensenrechtenschendingen.

Beginsel 3: Bedrijven moeten de vrijheid van vereniging en de daadwerkelijke erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen handhaven;

Beginsel 4: de uitbanning van alle vormen van gedwongen en verplichte arbeid;

Beginsel 5: de daadwerkelijke afschaffing van kinderarbeid; en

Beginsel 6: de uitbanning van discriminatie op het gebied van arbeid en beroep.

Beginsel 7: Bedrijven moeten preventief te werk gaan ten aanzien van milieuvraagstukken;

Beginsel 8: initiatieven nemen om een grotere verantwoordelijkheid voor het milieu te bevorderen; en

Principe 9: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën stimuleren.

Principe 10: Bedrijven moeten zich inzetten tegen corruptie in al zijn vormen, inclusief afpersing en omkoping.

het gebied van mensenrechten, arbeid, milieu en corruptiebestrijding. Verantwoordelijke bedrijven voeren dezelfde waarden en beginselen uit, waar ze ook aanwezig zijn, en weten dat goede praktijken op het ene gebied de schade op een ander gebied niet compenseren. Door de tien beginselen van het Global Compact van de VN op te nemen in strategieën, beleid en procedures, en een cultuur van integriteit tot stand te brengen, houden bedrijven zich niet alleen aan hun basisverantwoordelijkheden jegens mens en planeet, maar zetten ze ook de toon voor succes op de lange termijn.”

De tien beginselen van de VN Global Compact vinden hun oorsprong in enkele belangrijke verklaringen en conventies, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948), de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) over de Fundamentele Beginselen en Rechten op het Werk (1998), de VN Verklaring van Rio

over Milieu en Ontwikkeling (1992) en het VN Verdrag tegen Corruptie (2003).

Met de VN Global Compact lijkt een stevige basis te zijn gelegd voor verdere ontwikkeling van spelregels die door diverse organisaties zijn uitgewerkt en die uiteindelijk resulteerden in (vormen van) wet- en regelgeving.

Door de Verenigde Naties zijn vrijwel gelijktijdig aan de VN Global Compact de Millennium Development Goals gepubliceerd. Deze zijn in 2015 vervangen door de Sustainable Development Goals (SDG's) waarin in 17 thema's doelstellingen zijn uitgewerkt die zijn gericht op de rechten en kansen van mensen, het milieu en de verdeling van welvaart. De SDG's zijn ondertekend door de regeringen van 193 landen. Daarnaast heeft ook de OECD (OESO) al in 1976 een handreiking uitgewerkt, die nadien meerdere malen is geactualiseerd – voor het

laatst in 2023 – getiteld: OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct. Deze handreiking beschrijft grotendeels dezelfde thema's als de SDG's en is door de regeringen van de 52 landen die deelnemen in de OECD ondertekend (ook door Nederland). Dit houdt in, dat deze regeringen actief inzetten op duurzaamheid voor zichzelf en voor ondernemingen in hun land. Tenslotte wordt – naast andere vergelijkbare conferenties – sinds 1995 jaarlijks de VN Conference of the Parties (CoP) on Climate Change georganiseerd. Doelstelling van deze CoP's is om tot internationale afspraken te komen die leiden tot de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. De bekendste daarvan is CoP 21 (2015) Parijs, die resulteerde in het Parijs Klimaat Akkoord.

Zo zijn door de jaren heen vele handreikingen, handvesten, raamwerken en akkoorden uitgewerkt. Ook de Europese Commissie mengt zich actief in het debat en de ontwikkelingen en onderneemt stappen om (onderdelen van) de hiervoor genoemde initiatieven om te zetten in wet- en regelgeving. Afgeleid van het Parijs Klimaat Akkoord zijn afspraken gemaakt over reductiedoelstellingen. Al eerder is het EU Emission Trading Scheme (EU ETS) ingesteld voor ondernemingen die een omvangrijke uitstoot van broeikasgassen hebben. De EU Greendeal is van kracht, waarin concrete doelstellingen voor een circulaire en carbon neutrale economie zijn vastgelegd. Teneinde het gedrag van een kleine groep zeer grote ondernemingen te beïnvloeden, is de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) opgesteld. Deze richtlijn verplicht deze zeer grote ondernemingen om zorgvuldig onderzoek te doen naar duurzaamheidsvraagstukken in de waarde-

keten en daar waar mogelijk correctieve acties te ondernemen. Ondertussen wordt gewerkt aan Europese richtlijnen op het gebied van *greenwashing* en ontbossing. En tenslotte zijn richtlijnen uitgewerkt die zijn gericht op transparantie door ondernemingen over duurzaamheid, zoals de EU Taxonomy, de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), de Non-financial Reporting Directive (NFRD), en de nu voorliggende Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), die is geconcretiseerd in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Het Europese politieke debat omtrent de feitelijke invoering en toepassing van deze richtlijnen is op moment van publicatie van dit essay nog gaande.

Home

Wereldwijde Mica-mijnbouw en de impact op de ...

Wereldwijde Mica-mijnbouw en de impact op de rechten van kinderen

Kinderen lijden in de diepten van de illegale mica-mijnen in India. Onderzoek in 2016 bracht de dood van zeven kinderen in een periode van slechts twee maanden aan het licht. Schaafwonden, botbreuken en longziekten maken deel uit van het dagelijkse bestaan van kinder-mica-mijnwerkers.

De medespelers

Zoals hiervoor al toegelicht kent de onderneming ook een gevarieerde groep medespelers: de *stakeholders*. In dit ‘spel’ van het bepalen van thema’s, vraagstukken, doelstellingen, realisatiemomenten en richtwaarden is ook sprake van *stakeholders* die individueel geen invloed kunnen uitoefenen. Deze *stakeholders* worden veelal vertegenwoordigd door NGO’s; belangengroepen die zich in specifieke vraagstukken van belanghebbenden verdiepen – daarbij vraagstukken of concrete situaties in kaart brengen – en voor hen het woord voeren of door middel van publicatie en/of actie voor hen opkomen. In dit essay gaan wij specifiek in op deze NGO’s om in kaart te brengen hoe zij hun rol als *stakeholder* zien en wat zij verwachten van duurzaamheidsverslaggeving en hoe ondernemingen zich daarnaar kunnen verstaan.

In het vervolg van dit essay geven wij eerst een meer generieke omschrijving van het fenomeen NGO. Vervolgens benoemen wij in een korte analyse enkele acties van NGO’s, raadplegen wij websites en hebben wij in gesprek of via e-mail contact met vertegenwoordigers van enkele organisaties. Het is uitgesloten om daarbij volledig te zijn, gegeven de grote hoeveelheid organisaties, maar deze analyse geeft een bruikbaar overzicht van de posities die deze organisaties in hun rol van *stakeholder* kunnen innemen en biedt aanknopingspunten voor ondernemingen om met hen in gesprek te gaan als input voor de strategie en in een later stadium voor het duurzaamheidsverslag.

“Wie heeft op KLM gestemd, wie op ING? Wie op Facebook of X? Niemand. En toch bepalen zij de toekomst van mij en mijn kinderen. Daarover hoeven ze geen maatschappelijke verantwoording af te leggen. Als wij als samenleving geen grip krijgen op het gedrag van grote bedrijven, dreigt er een nieuw feodaal stelsel. Bedrijven zijn daarbij de nieuwe adel. Dáárom willen we dit voor de rechter voorleggen.”

Donald Pols, directeur Milieudefensie, NRC 15 januari 2025

4.

Niet-gouvernementele organisaties - algemeen

In Nederland zijn zeer veel NGO's actief. NGO's zijn organisaties die geen winst, maar veeleer een ideëel doel nastreven. NGO's zijn geen overheidsorganisaties. Zij zijn zelfstandige organisaties die zijn gericht op het uitoefenen van invloed op de besluitvorming en beleidsontwikkeling van overheden en ondernemingen en het gedrag van mensen. Daarbij richten zij zich vooral op specifieke maatschappelijke belangen van specifieke groepen belanghebbenden.

NGO's kunnen organisaties zijn die in Nederland zijn opgericht en gevestigd en die doelen nastreven op lokaal, regionaal of nationaal niveau, maar die ook internationaal actief kunnen zijn. Een studie van L. Schulpen en L. van Kempen (2020) leert dat het CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving) alleen al over de periode 2004-2017 gegevens van ruim 1.700 organisaties registreerde. De doelstelling van deze organisaties varieert enorm en lang niet alle zijn gericht op de impact door ondernemingen op planeet, mens en maatschappij. Daaronder vallen ook de grote aantallen charitatieve instellingen en instellingen op het gebied van de ondersteuning van onderzoek naar gezondheid en welzijn.

Bureau Brandeis onderscheidt op zijn website (bureaubrandeis.com) vier categorieën van NGO's.

- Belangengroepen: een vereniging van personen of organisaties die een gezamenlijk belang behartigen.
- Pressiegroepen: NGO's die een uitgesproken politieke doelstelling hebben en ter behartiging van die doelstelling druk uitoefenen.
- Actiegroepen: NGO's met een zeer specifieke uitgesproken, veelal tijdelijke, doelstelling, waarbij door middel van acties wordt getracht de doelstelling te bereiken.
- Bewegingen: Deze NGO's streven over het algemeen veranderingen in de houding van de maatschappij na.

De impact van NGO's is groeiende. Ze zijn eigenlijk niet meer weg te denken uit de maatschappelijke arena. NGO's zijn in toenemende mate betrokken bij de ontwikkeling van wetgeving en overheidsbeleid op de terreinen die zij beogen te behartigen en zijn steeds vaker in gesprek met ondernemingen die door hun activiteiten relevante invloed hebben binnen het focusgebied van de NGO.

NGO's vertegenwoordigen een achterban die groeiende is.

NGO's kunnen om hun doelen te realiseren op verschillende manieren te werk gaan. Zij kunnen zich richten op voorlichting en educatie in publicaties en presentaties. Medewerkers van NGO's komen met regelmaat in het nieuws met stellingen en uitspraken waarmee zij de publieke opinie trachten te beïnvloeden. NGO's verrichten onderzoek. Er zijn NGO's die beschikken over een onderzoeksafdeling of die samenwerken met een onderzoeksorganisatie. Zij presenteren met regelmaat de uitkomsten van gericht onderzoek in de vorm van gezaghebbende publicaties en/of persberichten. NGO's kunnen ook overgaan op het voeren van concrete acties, zoals demonstraties, stakingen en blokkades. Daar staat tegenover dat een deel van de NGO's ook graag bereid is tot samenwerking met ondernemingen om – met de kennis en inzichten van beide – tot oplossingsrichtingen voor vraagstukken te komen. NGO's bekwamen zich in het uitvoeren van lobbyactiviteiten, niet alleen op nationaal niveau, maar ook internationaal in Europa

en daarbuiten. Ten slotte bedienen NGO's in voorkomende gevallen zich van gerechtelijke procedures door middel van een kort geding of een bodemprocedure. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat landen zich hebben geconformeerd aan akkoorden,

Actieradius

lokaal, regionaal, nationaal, internationaal, mondiaal

Doelgroep

breed maatschappelijk, overheden, branches, ondernemingen, (groepen van) personen

Werkwijze

onderzoek, voorlichting, samenwerking, campagne, participatie, dialoog, demonstratie, protestactie, blokkade, juridische procedure

Thema

gedrag, regelgeving, producten en diensten, impact op mens, natuur en het milieu, toekomstige generaties

'Wij willen graag samenwerken. Maar dan wel heel gericht met specifieke ondernemingen. Er moet wel iets te realiseren zijn. Dus zijn wij op zoek naar ondernemingen die nog stappen te zetten hebben.'

Marcella Bos - WWF

raamwerken, handhaving van wetgeving en doelen. Daar kunnen rechtszaken op worden gebaseerd. Niet alleen met overheden, maar ook met ondernemingen en personen.

Op basis van het vorenstaande kunnen samenvattend de volgende onderscheidende kenmerken worden benoemd. Mede afhankelijk van de aard en omvang van de activiteiten van overheden en ondernemingen, onderscheiden NGO's zich naar (1) actieradius, (2) doelgroep, (3) werkwijze, en (4) thema.

De impact van NGO's op ondernemingen kan direct voelbaar zijn als deze tot actie overgaan richting de onderneming, of

indirect als zij in het algemeen actie voeren die leidt tot aanpassing in regelgeving of gedrag in de keten. Het kan dan ook verstandig zijn voor ondernemingen om zelf actief op zoek gaan naar NGO's met kennis, deskundigheid en visie, waarmee ondernemingen goede input voor hun strategie kunnen ophalen. Dit gesprek kan ook van groot belang zijn voor de ondernemingen die op termijn zullen moeten voldoen aan de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). Een veel gehoorde klacht van ondernemers is, dat zij vrezen niet aan deze richtlijn te kunnen voldoen, omdat voor hen de keten (met name *upstream*) te ondoorzichtig is.

5.

De NGO als stakeholder

Perspectief

Als het gaat om de planeet – de natuur en het milieu – dan kan worden vastgesteld dat op dit gebied een groot aantal organisaties actief is. Op de website van Milieudefensie wordt een lijst gepresenteerd van '10 klimaatorganisaties die je moet kennen'. En dan noemen zij: Milieudefensie, Greenpeace, Extinction Rebellion, Urgenda, Fridays for Future, Jonge Klimaatbeweging, Code Rood, Fossielvrij NL, Natuur & Milieu en Milieu Centraal. En wie verder zoekt op Google, vindt nog vele andere namen van organisaties. Naast de dominantie van de zorgen om het klimaat, zijn in de actiepunten van deze organisaties ook de overige milieu-gerelateerde thema's herkenbaar die wij ook kunnen terugvinden in de thema specifieke standaarden van de ESRS: klimaat (E1), verontreiniging (E2), water en mariene bronnen (E3), biodiversiteit (E4) en circulariteit (E5).

De tweede groep *stakeholders*, betreft organisaties die opkomen voor de belangen van de medemens. De vraagstukken waar deze organisaties voor staan betreffen vooral de relevante aspecten van de VN Global Compact:

1. beschermen, ondersteunen en respecteren van mensenrechten,
2. het voorkomen van medeplichtigheid aan schendingen,

3. handhaven van vrijheid van vereniging en het recht op collectieve onderhandelingen,
4. de uitbanning van alle vormen van gedwongen en verplichte arbeid,
5. de afschaffing van kinderarbeid, en
6. uitbanning van discriminatie op het gebied van arbeid en beroep.

Deze thema's vinden in de ESRS vooral hun weerslag in de thema specifieke standaarden: eigen personeel (S1), werknemers in de waardeketen (S2), getroffen gemeenschappen (S3) en consumenten en eindgebruikers (S4). Ook voor deze thema's bestaan wereldwijd vele organisaties. Een bekende mondiaal opererende organisatie is Amnesty International. Volgens Amnesty International zijn de grootste mensenrechtenorganisaties: Amnesty International, Human Rights Watch en Artsen zonder Grenzen. Andere organisaties die zij noemen zijn Article 19, Defence for Children International, Justice and Peace en meer. Daarnaast is Terre des Hommes een actieve organisatie die zich vooral richt op de bescherming van de rechten van het kind.

Als het gaat om ondernemingsgedrag, is ESRS G1 in het geding. Dan draait het vaak ook om de financiële gedragscomponent van ondernemen, zoals de vraagstukken van corruptie en omkoping, belastingbetaling, *fair trade* en meer. Hier is leefregel 10 van de

NV Global Compact Leefregel 10 Bedrijven moeten zich inzetten tegen corruptie in al zijn vormen, inclusief afpersing en omkoping.

VN Global Compact van belang. Daarnaast heeft een gezaghebbende organisatie als de OECD handvatten uitgewerkt in haar Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct op het gebied van eerlijke concurrentie, het voorkomen van corruptie en omkoping en belastingbetaling (*pay your fair share*). Andere meer of minder bekende NGO's die actief zijn in dit domein zijn bijvoorbeeld Transparency International, Eerlijke Bankwijzer en 2100.

Een vierde categorie NGO's is te vinden in het meer specifieke – vaak lokale of regionale – domein. Het gebeurt met grote regelmaat dat door belanghebbenden en/of betrokkenen een organisatie (vereniging of stichting) wordt opgericht die het gesprek aangaat met ondernemingen om specifieke impact te doen verminderen of stoppen. Deze organisaties hebben vooral het karakter van een actiegroep. Dit betreft mogelijke impact op de natuur in de directe omgeving of op de mensen die wonen nabij de onderneming of die schade hebben geleden door producten of diensten van een onderneming. Dit kan voorkomen door directe aantasting van de lokale en/of regionale lucht-, bodem- of waterkwaliteit, waarbij ook sprake kan zijn geluids-, stank- of lichtoverlast. Daarnaast kunnen mensen en organisaties financiële schade hebben geleden door activiteiten van ondernemingen. Kortom: in deze categorie

NGO's komen de thema's planeet en milieu, mens en maatschappij en ethisch gedrag weer aan bod, maar dan gerelateerd aan een specifieke casus. Een eenvoudige zoektocht op internet leert dat in Nederland vele van deze actiegroepen bestaan. Bekende voorbeelden daarvan zijn: Groninger Bodem Beweging, Frisse Wind.nu, Meten = Weten, Stichting SchipholWatch, Actiegroep Omwonenden Eurocircuit, Stichting Rust bij de Kust, Waddenvereniging, Vereniging Effectenbezitters en meer. Het zijn niet altijd grote ondernemingen waar actiegroepen zich op richten. Sprake kan zijn van situaties ontstaan door ontwikkeling niet van de onderneming zelf, maar van de omgeving. Een melkfabriek die oorspronkelijk was gevestigd buiten de bebouwde kom van de stad/het dorp, is door jarenlange uitbreiding van het bewoond gebied min of meer in de woonkern 'terecht gekomen'. In toenemende mate ondervinden omwonenden hinder van het geluid dat de melkfabriek maakt, de geur die vrijkomt, de vele vrachtwagens die af en aan rijden en de periodieke uitstoot van poeder.

Onderzoek

Het aantal onderzoeken naar de status van onze planeet en de impact daarop door mensen en hun ondernemingen/regeringen, naar arbeids- en leefomstandigheden van mensen en naar ondernemingsgedrag stapelt hoog op. Als het gaat om de planeet, zijn de periodiek verschijnende evaluatierapporten van IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) hiervan een goed voorbeeld. Deze rapporten zijn gebaseerd op de uitkomsten van divers wetenschappelijk onderzoek en zij worden gebruikt door overheden bij hun beleidsvorming.

Analoog aan de rapporten van IPCC luiden meer en meer organisaties de planetaire noodklok: de planeet – de natuur en het milieu – ondervindt in toenemende mate (te veel) hinder van onze activiteiten. Deze hinder vertaalt zich niet alleen naar sec aantasting van het milieu, maar deze kan en zal soms leiden naar een situatie die op haar beurt een negatieve impact heeft op de kwaliteit van het leven van mensen en die zelfs kan leiden tot levensbedreigende situaties en tot beperkingen in de ontwikkeling en het welzijn van toekomstige generaties. Een goed voorbeeld van een

NGO met een specifieke focus op onderzoek en samenwerking met andere NGO's is SOMO (Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen). Zo ondersteunt SOMO Milieudefensie met onderzoek naar ING en andere grote bedrijven.

Het Wereld Natuur Fonds (WWF) rapporteerde al in 2006 in haar Living Planet Report dat de wereld in de *overshoot mode* verkeert. Er wordt meer geconsumeerd dan de aarde kan produceren. Nadien is het Global Footprint Network gestart met het jaarlijks publiceren van de datum waarop onze jaarlijkse consumptie de jaarlijks productie uit natuurlijke bronnen overtreft. Deze *overshoot day* schommelt momenteel mondiaal rond 1 augustus en voor Nederland rond begin april.

Hetzelfde WWF heeft een wetenschappelijk bureau dat de SBTi (Science Based Targets initiative) en SBTn (Science Based Targets network) heeft geïnitieerd. Deze organisaties ondersteunen ondernemingen bij het bepalen van realiseerbare doelen op wetenschappelijke basis. In het duurzaamheidsverslag van veel ondernemingen wordt

'Ons onderzoekswerk brengt belangrijke mensenrechtenschendingen en -gevaren aan het licht, ons lobbywerk bij regeringen en andere organisaties brengt mensenrechten hoog op de agenda en ons werk op educatie, voorlichting en actie zorgt voor een beter geïnformeerd en actief betrokken Nederlands en globaal publiek.'

Website Amnesty International Nederland

Nature is disappearing: The average size of wildlife populations has fallen by a staggering 73%
The Living Planet Report 2024 highlights the average change in observed population sizes of 5.495 vertebrate species. It shows a decline of 73% between 1970 and 2020.

Bron: website WWF

hiervan melding gemaakt.

Amnesty International doet veelvuldig onderzoek naar de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden en naar de naleving van mensenrechten. Met de uitkomsten van haar onderzoek zoekt Amnesty International de publiciteit en mobiliseert de publieke opinie, onder andere met het uitzetten van petities en vergelijkbaar. Een organisatie als Terre des Hommes heeft onderzoek verricht naar de inzet van kinderen en de arbeidsomstandigheden bij de winning van het mineraal mica. Na publicatie van het rapport zijn gesprekken aangegaan met ondernemingen, hetgeen heeft geresulteerd in een vergrote aandacht voor dit vraagstuk door middel van de oprichting van het Responsible Mica Initiative waarbij zich wereldwijd 90 ondernemingen hebben aangesloten.

Door Transparency International wordt onderzoek gedaan naar corruptie. Deze internationale organisatie onderhoudt en publiceert de Corruption Perceptions Index (CPI) en de Global Corruption Barometer

(GCB). In deze index staat het corruptieniveau per land genoteerd (In 2024 staat Nederland op plaats 9 van 170 en scoort 79 van 100 punten) en in de barometer worden wereldwijd ervaringen op het gebied van corruptie opgenomen. Veel ondernemingen nemen deze informatie mee in hun afwegingen om actief zaken te doen (met ondernemingen) in bepaalde landen.

“Op het gebied van integriteitsvraagstukken loopt Nederland in de EU achter. Altijd moet eerst het kalf verdronken zijn...”

Lousewies van der Laan – Transparency International Nederland

Actievoeren

Zoals hiervoor al opgemerkt, beperken NGO's zich niet alleen tot onderzoek en publicatie. Er worden rechtszaken gevoerd en concrete acties tegen ondernemingen en overheden op touw gezet. Er zijn meerdere voorbeelden daarvan die het nieuws hebben gehaald. De organisaties en voorbeelden zijn te talrijk om allen te noemen en toe te lichten. Zonder andere organisaties te kort te willen doen, kan worden gesteld dat in

ons land vooral NGO's met een focus op de planeet (Milieudefensie, Urgenda, Extinction Rebellion en Greenpeace) en NGO's met een specifiek thema (SchipholWatch, Groninger Bodem Beweging en FrisseWind.nu) deze werkwijzen (actievoeren en/of rechtszaken aanspannen) hanteren.

Een zeer bekend voorbeeld van een rechtszaak is de klimaatzaak van Milieudefensie jegens Shell. De eis was

KLIMAATZAAK TEGEN DE STAAT

Op 24 juni 2015 won Urgenda, samen met met 900 mede-eisers, de Klimaatzaak tegen de Nederlandse Staat. De rechter droeg de Staat op de uitstoot van broeikasgassen in 2020 met 25% te verminderen ten opzichte van 1990. De Staat tekende beroep aan tegen dit vonnis. Op 9 oktober 2018 bekrachtigde het Haagse Hof het vonnis van de rechter. En op 20 december 2019 is het cassatieberoep van de Staat verworpen.

Fragment website Urgenda.nl

dat Shell de reductie van de uitstoot van broeikasgassen moest versnellen. Deze eis is in eerste instantie (2021) toegewezen, maar later (2024) in hoger beroep afgewezen. Ongeacht de uiteindelijke uitkomst, is dit een rechtszaak met impact. In maart 2025 is Milieudefensie de rechtszaak tegen de ING Groep begonnen. Milieudefensie stelt ING juridisch aansprakelijk voor het mede-veroorzaken van gevaarlijke klimaatverandering en stelt dat ING 'niet eerlijk' is over de omvang van haar investeringen in vervuilende industrie. In maart 2025 heeft Milieudefensie de ING Groep gedagvaard.

In het meer financiële domein zijn rechtszaken gevoerd tegen ondernemingen als Starbucks en Apple die – volgens de eisers – onrechtmatige overheidssteun ontvingen door belastingconstructies. In het geval van Starbucks werden de Nederlandse Staat en de onderneming in het gelijk gesteld. Er was geen sprake van illegale belastingpraktijken. In de situatie van Apple, moest de onderneming vele miljarden belastinggeld afdragen aan de Ierse overheid.

Als het gaat om juridische acties door organisaties die zich richten op de specifieke belangen van mens en natuur in een lokale of regionale setting, kunnen voorbeelden worden aangehaald van de actiegroep FrisseWind.nu. Deze organisatie heeft namens omwonenden een rechtszaak aangespannen tegen Tata Steel. De organisatie stelt Tata Steel aansprakelijk voor de materiële, immateriële en gezondheidsschade van omwonenden door de uitstoot van gevaarlijke stoffen.

Een landelijk zeer bekende zaak is die van de bodemdalings- en aardbevingsschade

in Groningen en delen van Drenthe door de winning van zout en gas, waarbij vergoedingen worden uitbetaald voor herstel van schade aan woningen of de waardedaling daarvan. In maart 2025 heeft SchipholWatch namens ruim 900 betrokkenen aangifte gedaan tegen KLM, Transavia, Schiphol en de Nederlandse Staat wegens mishandeling (het benadelen van de gezondheid) vanwege de door omwonenden ervaren negatieve impact van geluidsoverlast van nachtvluchten.

Op 22 januari 2025 oordeelde de rechtbank in Den Haag dat de Nederlandse staat haast moet maken met de stikstofaanpak. Dit naar aanleiding van een door Greenpeace Nederland aangespannen rechtszaak. De rechter stelt met deze uitspraak Greenpeace Nederland grotendeels in het gelijk. Deze uitspraak heeft mogelijk verstrekkende gevolgen voor alle partijen die in het stikstofdebat betrokken zijn, waaronder de landbouw, het verkeer, de luchtvaart, de industrie en het kabinet (www.nos.nl).

NOS Nieuws • 09 dec 2024, 11:57

Omwonenden Schiphol willen aangifte van mishandeling gaan doen

Een aantal omwonenden van luchthaven Schiphol spaant een rechtszaak aan wegens mishandeling. De aangifte komt van de stichting Schiphol Watch en een omwonende. Dat bevestigt strafrechtadvocaat Bénédicte Ficq, die de groep bijstaat, aan de NOS. De aangifte wordt naar verwachting volgend jaar februari ingediend.

De zaak wordt aangespannen tegen KLM, Transavia en de Nederlandse staat als aandeelhouder van de luchthaven, vanwege "jarenlange beroving van slaap door ernstige geluidshinder".

Een andere vorm van actievoeren betreft het gericht contact zoeken met of druk leggen op (een specifieke groep) ondernemingen rondom een vraagstuk. Een goed voorbeeld daarvan is het hiervoor gememoreerde onderzoek van Terre des Hommes naar de arbeidsomstandigheden en inzet van kinderarbeid bij de winning van mica, waarbij bewustwording en actie is gerealiseerd bij een groep ondernemingen die gebruik maken van mica.

Op 13 januari 2022 heeft Milieudefensie een dringende brief verzonden aan – wat zij noemen – de 29 grote vervuilers in Nederland. Zij stellen dat deze grote vervuilers snel moeten vergroenen. Deze actie werd ingegeven door de eerste uitspraak van de rechter in de klimaatzaak tegen Shell. In de brief vraagt Milieudefensie aan deze groep ondernemingen: kom met een klimaatplan.

Ook heeft Milieudefensie – in aansluiting op het voorgaande op 26 september 2022 een brief gezonden aan de vier grootste accountantskantoren in Nederland. In deze brief vraagt Milieudefensie de accountantskantoren om de klimaatrisico's, klimaatplannen en CO2-uitstoot van bedrijven tot één van hun speerpunten te maken bij de uitvoering van de jaarlijkse accountantscontrole.

Sinds 2018 is Extinction Rebellion actief. Deze organisatie richt zich met name op het vraagstuk van klimaatverandering. De wijze van actievoeren die door hen veelvuldig wordt toegepast is het verstoren van de openbare orde door het blokkeren van wegen, vliegvelden en het bezetten van openbare ruimten, waarbij zij zich met regelmaat vastketenen of vastlijmen aan elkaar of aan gebouwen en wegen. Zij voeren hun acties niet alleen in het algemeen, maar deze zijn ook gericht tegen specifieke

Een Amerikaanse rechter heeft dinsdag de zaak van miljardenbedrijf ExxonMobil tegen het groene aandeelhouderscollectief Follow This uit Amsterdam verworpen. Een 'aanval op aandeelhoudersdemocratie is afgeslagen', zo reageerde het collectief.

Het Financieele Dagblad, 18 juni 2024

“Wij zijn een campagneorganisatie en kunnen soms enig ongemak veroorzaken. Wij zijn ook stakeholder en worden in die rol ook graag geraadpleegd.“

Jonas Hulsens - Milieudefensie

“Het gaat om normale betrokken bestuursprofessionals die op basis van een constructieve aanpak verstandige oplossingen aandragen.”

Michel Scholte - 2100

“Nature in the boardroom. De transitie naar een natuur positieve economie moet van binnenuit komen. Wij willen aan tafel zitten, het gesprek aangaan.“

Marcella Bos - WWF

“Ze zien ons niet als stakeholder, maar als een optie om een groen vinkje te kunnen zetten. Of wij invloed hebben op de strategie valt te betwijfelen.”

Alfred Blokhuisen – SchipholWatch

ondernemingen, zoals bijvoorbeeld de acties die zijn gericht tegen ING Bank.

Tenslotte is het goed om ook te benoemen dat door organisaties als Follow This actie wordt gevoerd door het verwerven van aandelen. NGO's kunnen door het kopen van aandelen van beursgenoteerde ondernemingen toegang krijgen tot de aandeelhoudersvergaderingen, om daarin aandacht te vragen voor belangrijke milieukwesties, zoals klimaatverandering.

In gesprek

Naast al deze acties met veel publieke aandacht, gaan meerdere NGO's ook in gesprek met ondernemingen over de vraagstukken waar de NGO voor staat. Dit gesprek kan zijn ingestoken vanuit een adviesvraag van de onderneming, maar kan ook worden geïnitieerd door de NGO op basis van door of namens hen verricht onderzoek, en kan ook onderdeel zijn van acties die tegen specifieke ondernemingen worden gevoerd.

De internationale beweging Netwerk 2100 ziet zichzelf niet als activistisch. De organisatie richt zich op leiderschap, de brede welvaart en een visie op de toekomst. De organisatie streeft ernaar om een verbinding te leggen tussen leiders van de huidige generatie en de jonge generatie. Zij willen meedenken en input leveren aan oplossingen die – naar hun zeggen – toekomstbestendig zijn en bijdragen aan welvaart voor iedereen.

Stichting Natuur & Milieu ziet zichzelf niet per se als *stakeholder* van het bedrijfsleven. Deze organisatie richt zich meer op de overheid, teneinde de totstandkoming van wet- en regelgeving te beïnvloeden. Zij bieden echter wel hun diensten aan ondernemingen aan die partner zijn van de organisatie, met name rondom de uitvoering van de dubbele materialiteitsanalyse (DMA).

Organisaties als WWF voeren een *due diligence* onderzoek uit voordat zij met een onderneming in zee gaan. Zij willen vooraf in kaart brengen of bij de betrokken

onderneming daadwerkelijk iets te realiseren valt. Zij lezen daarbij niet op voorhand op grote schaal duurzaamheidsverslagen van ondernemingen, maar doen dit vooral in de situatie dat zij overwegen om een samenwerking met een onderneming aan te gaan.

Milieudefensie zoekt actief naar de impact van ondernemingen op het milieu en de planeet. Zij gebruikt daarbij onder meer de rapporten van New Climate Institute. Ook beoordeelt Milieudefensie de impact van ondernemingen aan de hand van de informatie die deze ondernemingen zelf publiceren in het duurzaamheidsverslag, de klimaatplannen die ondernemingen en sectoren openbaar maken en informatie over de klimaatimpact van investeringen. Vanuit deze analyses, onderzoeken en rapporten ontwikkelt Milieudefensie veel

kennis van zaken, die kan worden ingebracht in advisering van ondernemingen. Als het gaat om de informatie uit duurzaamheidsverslagen van ondernemingen, is de beleving dat – ondanks de opkomst van de ESRS en het bestaan van raamwerken als GRI – de vergelijkbaarheid van deze informatie ver onder de maat is.

De Groninger Bodem Beweging meldt dat zij duurzaamheidsverslagen niet leest. Zij zien zichzelf niet echt als een *stakeholder* van de betrokken ondernemingen, maar meer als een organisatie van vrijwilligers die een werkrelatie onderhoudt met overheidsinstanties, waarbij het bureau vooral wordt gevuld door beleidsdocumenten van tal van overheids-, advies- en onderzoeksorganisaties.

Wij zijn voor informatie voor een belangrijk deel ook afhankelijk van dat wat ondernemingen rapporteren. Vaak is die informatie – ook binnen sectoren – moeilijk vergelijkbaar en dan kan je er niet zoveel mee.

Jonas Hulsens - Milieudefensie

“Het duurzaamheidsverslag? Dat hebben wij al opgegeven. Je leest daarin alleen maar over ‘goede bedoelingen’ en plannen die ze toch niet gaan halen en verder goochelen ze maar wat met kpi’s.”

Alfred Blokhuisen – SchipholWatch

“Corruptie is complex. Er is altijd een grijs gebied waar ruimte is voor het individuele ethisch kompas. En er zijn nogal wat Zuid-as kantoren die constructies bedenken voor corrupte praktijken, zoals belastingontduiking.”

Lousewies van der Laan – Transparency International Nederland

Net als Groninger Bodem Beweging ziet ook SchipholWatch zich niet echt als een *stakeholder*. Dit wordt door de organisatie zo ervaren, omdat de indruk bestaat dat niet echt naar de omwonenden wordt geluisterd. De duurzaamheidsverslagen van de betrokken ondernemingen worden niet gelezen, vooral omdat wordt getwijfeld aan de oprechtheid van de daarin verwoorde voornemens en aan de betrouwbaarheid en accuraatheid van de daarin opgenomen prestatie indicatoren.

Transparency International Nederland, dat zich vooral richt op de G van ESG richt haar vizier op integriteitsvraagstukken bij ondernemingen en overheden in gedrag en cultuur. Zij verzorgen lezingen, maar ook gerichte trainingen aan bijvoorbeeld raden van commissarissen. Het lezen van duurzaamheidsverslagen schiet er bij in, vanwege een gebrek aan capaciteit en een focus op het aangaan van specifieke projecten en samenwerkingen. Integriteit is een minder in het oog springend thema dan klimaatverandering, zo ervaren zij.

6.

Conclusie

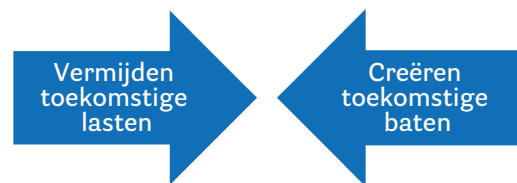
In dit essay is mede aan de hand van voorbeelden ingegaan op het mogelijk belang van de NGO's als *stakeholder*. Wij zijn ons ervan bewust dat veel vraagstukken en aspecten niet aan de orde zijn gekomen. Daarvoor zijn de voorbeelden en casussen te groot in getal. Geen of weinig aandacht is besteed aan de afvalbergen in ontwikkelingslanden, de ernstige vervuilingen bij productielocaties in het buitenland, de aantasting van mensenrechten in meerdere landen en het gebrek aan vrijheid dat in veel landen wordt ervaren en vele andere voorbeelden. Het doel van dit essay is ook niet om een uitputtende opsomming van alle mogelijke vraagstukken en voorvallen te geven, maar om vooral zichtbaar te maken dat NGO's die de planeet en de mensen die daarop wonen – bij het gebrek aan een eigen hoorbare stem – vertegenwoordigen, belangrijke *stakeholders* kunnen zijn voor ondernemingen.

Uit de gesprekken blijkt dat het belang van duurzaamheidsverslagen niet door iedere organisatie wordt ervaren. Daarvoor worden meerdere argumenten aangevoerd, zoals het specifieke karakter van het vraagstuk waar de NGO voor staat, het niet onderkennen

van hun rol als *stakeholder*, de beperkte vergelijkbaarheid van deze verslagen en het wantrouwen jegens de betrouwbaarheid daarvan.

Meerdere NGO's doen daarentegen zelf met regelmaat onderzoek of maken gebruik van de uitkomsten van onderzoek dat wordt gedaan door andere partijen. Op basis van een eenvoudige zoektocht op Internet lijkt de conclusie gerechtvaardigd, dat met name de NGO's die actief zijn op het gebied natuur en milieu en directe omwonenden/gedupeerden actiever actie voeren dan de NGO's die zijn gericht op de mens en ondernemingsgedrag.

Als de CSRD/ESRS voorschrijven dat de onderneming transparant is over de wijze waarop zij haar *stakeholder engagement* heeft vormgegeven, dan is het aan te bevelen

“Als we huidige bestuurders en jonge toekomstige bestuurders bij elkaar brengen, kunnen we zo maar 20 jaar leergeld besparen.”

Michel Scholte - 2100

dat de onderneming ook laat zien hoe zij in gesprek is met deze groep relevante *stakeholders*. Buitendien is het voor het imago van de onderneming sterk als zij – ook op vrijwillige basis – laat zien dat zij luistert naar deze groep *stakeholders*.

Op basis van de gesprekken, schriftelijke correspondentie met vertegenwoordigers van enkele NGO's en op basis van informatie op de websites van diverse NGO's, is het voor de onderneming die werkt aan haar *business case*, strategie en *business model*, namelijk verstandig om ook de voor haar relevante NGO's als *stakeholder* te accepteren, deze organisaties te raadplegen en mee te nemen in de beoordeling van de strategie en het duurzaamheidsverslag. Zij kunnen zeer relevante informatie hebben als input voor de strategie en activiteiten van de onderneming. Een adequate afstemming met relevante NGO's kan vanuit twee perspectieven voordelen opleveren. De onderneming kan er op korte termijn en in de toekomst mogelijke kosten van rechtszaken en de gevolgen daarvan voorkomen of tijdig signaleren (verandering van wetgeving door toedoen van acties van NGO's). Daarnaast kan de onderneming door het adequaat inspelen op gedeelde inzichten en verwachtingen, dit mee te nemen in innovaties en tijdig aanpassingen aan te brengen in de *business case*, strategie en het *business model*, om zodoende klaar te zijn voor de toekomst waarin mogelijk andere diensten en/of producten worden gevraagd. Het verkleinen van risico's op onnodige kosten en het vergroten van de kans op nieuwe opbrengsten.

Bronvermelding

- Schulpen L en Van Kempen L:
De ontleding van de Nederlandse NGO-sector. Radboud Universiteit en CBF Toezichthouder Goede Doelen. Maart 2020. [200227-schulpen-and-van-kempen-de-ontleding-van-de-nederlandse-ngo-sector.7c0fb5.pdf](https://www.cbf.nl/2020/03/27/schulpen-and-van-kempen-de-ontleding-van-de-nederlandse-ngo-sector.7c0fb5.pdf)
- Diverse websites:
<https://www.amnesty.nl/>
<https://bureaubrandeis.com/expertise/publieke-sector/ngos/>
<https://www.frissewind.nu/>
<https://www.greenpeace.org/nl/>
<https://groninger-bodem-beweging.nl/>
<https://milieudefensie.nl/>
<https://natuurenmilieu.nl/>
<https://nos.nl>
<https://www.nrc.nl/>
<https://www.oecd.org/>
<https://schipholwatch.nl/>
<https://www.somo.nl/>
<https://www.terredeshommes.nl/>
<https://www.transparency.nl/>
<https://www.unglobalcompact.nl/>
<https://www.urgenda.nl/>
<https://www.wwf.nl/>

De redactie

Nancy Kamp-Roelands is hoogleraar niet-financiële informatie, integrale verslaggeving en *assurance* aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij is betrokken bij diverse opleidingen die de University of Groningen Business School verzorgt op het gebied van duurzaamheid. Daarnaast verricht zij onderzoek naar de kwaliteit van duurzaamheidsverslaggeving en *assurance*. Zij behoorde internationaal bij de pioniers op dit vakgebied en is tussen 1995 en 2021 betrokken geweest bij de ontwikkeling van vele (inter)nationale raamwerken op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving en *assurance*, waaronder UNCTAD-ISAR, IIRC, A4S, GRI, IFAC, IAASB, EFRAG, Accountancy Europe, NBA en de RJ. Nancy is bijna 20 jaar werkzaam geweest voor EY op het gebied van duurzaamheid en de verslaggeving daarover.

Dick de Waard is vanaf 1977 tot 2013 werkzaam geweest bij EY Accountants. Hij is één van de oprichters van de service line EY Climate Change & Sustainability Services. Hij heeft sindsdien *assurance*- en advieswerkzaamheden verricht op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving voor een groot aantal (multi)nationale ondernemingen. Al sinds 1992 is Dick betrokken bij het accountancy-onderwijs van de Rijksuniversiteit Groningen. Zijn promotieonderzoek richtte zich op het snijvlak van corporate governance en duurzaamheidsvraagstukken. Hij verzorgt als emeritus hoogleraar namens de University of Groningen Business School tal van cursussen op het gebied van duurzaamheid(sverslaggeving) en sinds 2021 ondernemingen en accountants bij de daadwerkelijke toepassing van de CSRD.

Adrianca Mens is sinds 2007 werkzaam bij BDO. Zij is Partner in de Audit & Assurance praktijk en binnen BDO één van de kartrekkers van BDO Sustainability. Zij verricht sinds een aantal jaren assurance- en advieswerkzaamheden op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving voor grote ondernemingen. Adrianca is sinds 2021 betrokken bij het accountancy-onderwijs van de Rijksuniversiteit Groningen. In haar rol als docent *auditing* verzorgt zij voor de studenten colleges op het gebied van *assurance* bij duurzaamheidsverslaggeving. Tevens is zij actief voor de University of Groningen Business School cursussen op het gebied van duurzaamheid(sverslaggeving).

Jurgen Wagenaar is Senior Manager bij KPMG Accountants. Hij verricht daar audits en voert *assurance*- en advieswerkzaamheden uit op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving voor (inter) nationale ondernemingen en organisaties in het publieke domein. Daarnaast is Jurgen als universitair docent verbonden aan de vakgroep Accounting en Auditing van de Rijksuniversiteit Groningen. Hier verzorgt hij samen met anderen de vakken Accounting Information Systems in de bachelor, master en executive master van de accountantsopleiding en is hij een van de docenten in de ESG Reporting & Assurance opleiding.

Arjan Bouwmeester is sinds 2024 werkzaam bij BDO. Hij is momenteel actief in de Audit & Assurance praktijk binnen BDO en is één van de kartrekkers van BDO Sustainability. Hij verricht sinds een aantal jaren – ook in zijn eerdere aanstelling bij Deloitte – assurance- en advieswerkzaamheden op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving. Sinds 2022 is hij verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen als vooral docent ESG Reporting & Assurance actief voor de University of Groningen Business School. Daarnaast is Arjan lid van de werkgroep ESG Assurance van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

Klaas Zwaagman heeft een achtergrond in de accountancy en is sinds 2007 als consultant aan KPMG verbonden. Daarnaast heeft hij sinds 2008 een parttime dienstbetrekking als docent internal control aan de Rijksuniversiteit Groningen waar hij – als lid van de vakgroep Accounting en Auditing – college geeft aan (toekomstig) accountants en controllers. Vanuit KPMG is hij nauw betrokken bij het verzorgen van trainingen en workshops op het gebied van (onder andere) de CSRD. Ook ondersteunt hij verschillende organisaties bij de toepassing van de CSRD.

university of
 groningen

BUSINESS SCHOOL

**University of Groningen Business School:
 Connecting for impact**

Binnen haar opleidingenportfolio biedt UGBS verschillende masters, korte programma's en incompany oplossingen op het gebied van sustainability. Deze programma's haken in op de verschuiving van de nadruk op financiële prestaties naar duurzaamheidsprestaties van een bedrijf of organisatie.

De UGBS opleidingen dagen u uit om vooruit te denken, het beste uit uzelf te halen en blijvend impact te maken.

www.rug.nl/ugbs

University of Groningen Business School
 Nettelbosje 2
 9747 AE Groningen
 T: (+31) 050 36 37 000
 E: ugbs@rug.nl

©2024 University of Groningen Business School